

Úvodem

Sborník *Lexikografie v kontextu informační společnosti* prezentuje výsledky mezinárodní spolupráce tří akademických pracovišť – zahrnuje příspěvky z pracovního setkání, které se uskutečnilo v Praze ve dnech 4. 6. – 6. 6. 2007 v rámci společného projektu Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., a Jazykovedného ústavu L. Štúra SAV *Principy a metody tvorby výkladového slovníku*, a také společného projektu Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., a Ústavu pro bulharský jazyk BAV *Komplexní popis lexikální zásoby v kontextu informační společnosti*. Příspěvky, stati i rozsáhlejší studie českých, slovenských a bulharských autorů nejenže informují o výzkumných projektech, na něž se jednotlivá pracoviště orientují, o problematice, jež se v nich aktuálně řeší, ale také formulují nemalý počet otázek, které se při řešení výzkumných projektů ukázaly, nebo které z dosavadních výsledků práce vyplynuly.

Obecně lze říci, že sborník charakterizují dvě zaměření současné lexikografické práce: (1) vytváření lexikální databáze jako formy lexikografického popisu lexika a (2) tvorba výkladového slovníku současného jazyka.

První zaměření je zastoupeno především českými příspěvky vzniklými v rámci výzkumného záměru *Vytvoření databáze lexikální zásoby českého jazyka počátku 21. století*.

A. Rangelova v stati *K úkolům výzkumného záměru Vytvoření databáze lexikální zásoby českého jazyka počátku 21. století* seznamuje s širším rámcem výzkumných činností souvisejících s plněním tohoto záměru. Vytvoření komplexních podmínek budoucího lexikografického popisu české slovní zásoby předpokládá vybudování integrovaného databázového systému pro uchovávání lexikálních dat a pro jejich další zpracovávání.

Ústřední postavení mezi popisnými databázemi v budoucnu zaujme nový, moderně pojatý lexikografický popis českého lexika *LEXIKON 21*, který je zatím jen v návrhu. J. Světlá se v stati *K návrhu, vývoji a funkcím lexikální databáze češtiny* soustřeďuje zejména na popis uživatelského rozhraní speciálního softwaru pro lexikální databázi češtiny, vyvinutého pod názvem *Praled*, a vymezuje rozdíly mezi podkladovou databází *Pralex* a budoucí slovníkovou databází *LEXIKON 21*. Příspěvek Z. Opavské a B. Štěpánkové *Práce s lexikálním materiálem a možnosti exemplifikace v lexikální databázi LEXIKON 21* je zaměřen na softwarový nástroj *Pramat*, který je vyvíjen jako speciální program pro práci s doklady. M. Voborská se v příspěvku *Zápis morfologických dat – návrh řešení pro LEXIKON 21* věnuje popisu morfologických charakteristik heslových slov a vývoji nástrojů pro jejich zápis u jednotlivých slovních druhů. E. Birkhahnová a V. Chudomelová si v přípravné studii *K návrhu lexikografického popisu termínů v lexikální databázi*

LEXIKON 21 všímají nástrojů pro popis termínů, výkladu významu termínů, místa termínů v polysémním hesle a dalších otázek spojených s prezentací termínů v lexikální databázi.

K českým příspěvkům se tematicky přimykají některé stati a studie bulharské. D. Blagoevová představuje významný úkol Ústavu pro bulharský jazyk BAV – budování elektronického korpusu bulharštiny specializovaného pro aktuální lexikografickou práci. S. Kolkovská se zabývá automatickým zjišťováním konceptuálně-sémantických vztahů v elektronickém korpusu biologických textů, konkrétně vztahů *rod – druh* a *část – celek*. Ve studii J. Trifonovové je věnována pozornost vlastním jménům v elektronických dvojjazyčných slovnících dostupných na internetu.

Druhé zaměření, tj. tvorba výkladového slovníku současného jazyka, je prezentována příspěvky, statemi a studiemi slovenských lexikografů – K. Buzássyovou, J. Bosákem, A. Jarošovou, M. Nábělkovou, N. Janočkovou a L. Balážovou. Slovenští autoři vycházejí z nového *Slovníku současného slovenského jazyka* (dále SSSJ). Jejich inspirativní příspěvky nejenže přibližují teoretická východiska SSSJ a jeho čtená nova (v porovnání s dosavadními výkladovými slovníky slovenštiny i češtiny), ale také přesvědčivě ukazují význam teoretického výzkumu pro lexikografickou praxi.

V příspěvku A. Jarošové *Spracovanie adjektív v Slovníku súčasného slovenského jazyka s osobitným zreteľom na adjektíva vzťahové* se detailně představují lexikografické zásady zpracování adjektiv v SSSJ. Studie M. Nábělkové *Fotbalový, futbalovejší a iné ... K niektorým otázkam spracovania desubstantívnych adjektív v Slovníku súčasného slovenského jazyka* se rovněž týká adjektiv. Je věnována dvěma dílčím, ale z hlediska lexikografického popisu desubstantivních adjektiv závažným otázkám – otázce polymotivace desubstantivních adjektiv a kvalifikačního / vztahově-kvalifikačního významu a způsobům jejich lexikografického zaznamenávání. N. Janočková se v příspěvku *Spracovanie slovesného vidu v Slovníku súčasného slovenského jazyka* fundovaně vyrovnává s dosavadními pracemi o vidové problematice, porovnává koncepcie vidu a zpracování vidových dvojic v dosavadních výkladových slovnících slovenského jazyka a zasvěceně přibližuje zpracování vidu v SSSJ. Teoreticky založený a bohatým materiálem provázený příspěvek K. Buzássyové *Sémantické a štylistické aspekty obmezeného hniezdovania vo výkladovom slovníku* se soustřeďuje na otázku, jak hnízdování souvisí s teoretickými východisky, o něž se opírá koncepcie lexikografického díla. J. Bosák ve stati *Odraz dynamiky jazyka v sústave funkčných kvalifikátorov* seznamuje s koncepcí kvalifikátorů, která je uplatněna v SSSJ. V porovnání s dosavadními slovenskými (i českými) výkladovými slovníky znamená tato koncepcie důležité novum. L. Balážová v příspěvku *Editácia – klúčová etapa práce na slovníku* synteticky představuje průběh lexikografické práce na SSSJ s využitím počítačových nástrojů.

Se slovenskými příspěvky se zaměřením a pojetím pojí podnětná studie E. Perišské (Bulharsko) *Pragmatická informace ve výkladovém slovníku*, v jistých aspek-

tech styčná se studií J. Bosáka. Slovtvornými slovníky a jejich typy se zabývá C. Avramovová (Bulharsko). Z jejích výkladů plyne, že moderně koncipovaný slovtvorný slovník, podávající komplexní popis formální a sémantické struktury motivovaného slova, může být velkým přínosem pro slovník výkladový.

Uvedli jsme, že mezinárodní setkání bylo míněno jako pracovní. Pracovní ráz si uchovávají vesměs – i když v různých směrech a různou měrou – všechny příspěvky ve sborníku. Názorně tak demonstrují hledání cest autorů k uchopení problémů a k jejich řešení. Rovněž je třeba pamatovat, že sborník odráží stav výzkumných prací v čase pracovního setkání, i když vychází o rok později.

Redakční úpravy českých příspěvků provedla J. Světlá, slovenských – A. Jarošová a bulharských – A. Rangelova. Závěrečné redakční práce směřovaly k sjednocení spíše výkladovému a technickému, hlubší redakční úpravy proběhly v rámci národních skupin, proto tedy pokládáme za účelné ponechat uspořádání sborníku podle národních lexikografií.

Redakce sborníku